

אמור

ההלכות באופן אחר – בראש ס' זמנים הל' שבת ועירובין (כבמשה), ולאח"ז הל' שביתת עשור (ויהי"פ) שביתת יו"ט, חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב וכו'.

וכתב המגיד משנה¹⁴ בביאור סדר זה, שהתחיל מהלכות שבת כי „מצות השבת אמורה בלוחות בפרסום רב, ולהיותה חמורה מן השאר . . ולהיות השבת תדיר . . ולהיות סיבת מצותו חידוש העולם והיא פינה כוללת באמונת תורת משה רבינו ע"ה: „ואח"כ סידר „הלכות עירור ב"ן, והיא נמשכת אחר הלכות שבת ו- ענינה מענין שבת . . הלכות שביתת עשור וראוי ה' להקדימן לשאר להיותו חמור מן השאר . . ולהיותו יום כפרה . . ולהיות איסור המלאכה בו בשוה עם איסור השבת . . ראוי לסמוך הלכותיו להלכות שבת . . הלכות שביתת יו"ט, והוא כולל לשלשת הרגלים ולר"ה לפי שהשבייתה בהם שוה וראוי הוא להיות הדבר הכולל לכולם קודם הדבר הפרטי . . הלכות חמץ ומצה, עתה בא רבינו לבאר בפרט המחוייב בכל יו"ט מלבד השבייתה, והתחיל בביאור עניני חג ה- פסח לפי שנוכר בתורה תחלה, ולהיות חדש ניסן אשר בו הפסח ראשון לחדשי השנה, ולהיות בענין החמץ עונש כרת והחמור קודם . . הלכות שופר וסוכה ולולב, וענינן בחודש השביעי . . והן מצוות עשה וכו" [ואח"כ ממשיך לבאר טעם סדרן של שאר ההלכות דספר זמנים: שקלים, קידוש החודש, תענית, (מצוות דאורייתא, ואח"כ מצוות דרבנן –) מגילה וחנוכה].

א. סדרם של המועדות בפרשת ה- מועדות (שבפרשתנו) הוא על סדר ה- חדשים שתחילתם בחודש ניסן („ראשון הוא לכם גו"י): לאחר הקדמת מצות שבת¹⁵ מבאר את מצוות חג הפסח¹⁶ (ט"ו שבניסן), מצות הקרבת העומר¹⁷ (ט"ז בו), ספירת העומר¹⁸, הקרבת שתי הלחם שב- חג השבועות ומקרא קודש שביו, ר"ה¹⁹ יוהכ"פ²⁰ וסוכות²¹.

ולפי סדר זה סידר רבינו הקדוש כמה מסכתות שבסדר מועד, כמ"ש ה- רמב"ם²² ש„הלך רבינו הקדוש אחר פר- שת המועדות דאמור"ו – שלכן התחיל במס' שבת, ואחרי מס' עירובין („שהוא מענין שבת"²³) סידר מס' פסחים ש„היא . . מצוה שני' לשבת בפרשת מועדות וכו"י²⁴.

אמנם הרמב"ם בספר היד, בספר זמ- נים הכולל את „כל המצות שהן בזמנים ידועים כגון שבת ומועדות"²⁵, סידר את

(1) בא יב, ב.

(2) כג, ג.

(3) כג, ה ואילך.

(4) כג, י"ד ואילך.

(5) כג, טו-טז.

(6) כג, טז ואילך.

(7) כג, כד-כה.

(8) כג, כז ואילך.

(9) כג, לד ואילך.

(10) בהקדמתו לפיהמ"ש.

(11) ל' התויר"ט בפתיחתו למס' שקלים בביאור

דברי הרמב"ם שבהערה הקודמת.

(12) לשון הרמב"ם בפיהמ"ש שם. וע"ש מה

שמבאר בשאר המסכתות. ואכ"מ.

(13) ל' הרמב"ם בהקדמתו לספר היד בביאור

חלוקת י"ד ספרי היד.

(14) בהקדמתו לספר זמנים שברמב"ם.

ולכאורה צריך ביאור: זה שלא הביא בס' זמנים דיני הקרבת העומר ושתי הלחם והקרבת קרבנות דכל המועדים ש"בפרשת המועדות", מובן, כי הרמב"ם סדרם לפי ענינם בספר עבודה וקרבנות: אבל בנוגע לדיני עצם המועדים והרגלים, מכיון שתוכן ספר זה הוא כשמו "ספר זמנים" – "מצות שהן בזמנים ידועים" – במה גדול כוחם של טעמים הנ"ל במגיד משנה לסדר את ההלכות של המועדים באופן שונה מכפי שהמורה עדים סדורים בתורה שבכתב (ובמשנה)?

גם צריך ביאור במה שאיחר ההלכות קידוש החודש לאחר כל ההלכות המורעדים – קרוב לסוף ספר זמנים. ובפרט שקביעות כל המועדות תלוי בקידוש החודש, וכמ"ש הרמב"ם¹⁵, "מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו כו' וישלחו ויודיעו שאר העם באי זה יום הוא ראש חודש כדי שידעו באי זה יום הן המועדות שנאמר¹⁶ אשר תקראו אותם מקראי קודש"¹⁷, וא"כ הו"ל להרמב"ם להקדים הל' קידוש החודש לפני כל ההלכות המועדים שבספר זמנים (דהיינו גם לפני הל' שביתת עשור)¹⁸, וכמו

שהוא בתורה שבכתב, שלפני פרשת המועדות מקדים הפסוקים, "אשר תקראו אותם מקראי קודש" (הנ"ל ברמב"ם), "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדים"¹⁹.

ויתירה מזו: במנין המצות בריש ספר היד (ועד"ז בספר המצות) אכן מונה ה' רמב"ם המצות לפי סדרם בשנה, וכסי' דורם בתורה שבכתב בפרשת המועדות²⁰, מתחיל משבת²¹, ולאח"ז המצות דפסח ביחד עם מצות השבייתה שבז"י, ספח"ע, שביתה דשבויות, ר"ה²² ויוהכ"פ (והתענית בו), שביתה בא' וח' דסוכות,

ההלכה ואח"כ באופן קיומה בפועל, ולא כבש"ע שמתחיל בביאור המעשה בפועל [בהתאם לחילוק הספרים: בש"ע עיקרו מעשה הדינים, וברמב"ם בעיקר הוא ספר ידיעת ההלכות, כמשנת כמ"פ – ראה לקו"ש חטי' ע' 374. ועוד], כן הוצרך להיות, לכאורה, גם בסדר ההלכות בכל ספר, דמקור ויסוד ההלכות – שב"ספר – הוצרך להקדימו לפני ההלכות המסתעפות מזו, וע"ז שבספר מדע מקדים הל' יסודית (ובו גופא – ד' פרקים הראשונים שבהם דברים יסודיים יותר), לפני הכל – לפי שהם יסודי התורה.

(19) כג, ד.

(20) ועד"ז הוא במנין המצות במל"ת, שסדרן הוא – שבת, פסח, שבועות, ר"ה, יוהכ"פ, סוכות (מל"ת שכ"שכט).

(21) מ"ע קנ"קנה.

(22) מ"ע קנ"קס.

(23) אלא שמצות שופר כ' לבסוף (מ"ע קע), וי"ל כי שמיעת קול שופר לא נאמרה בפרשתנו (פרשת המועדות) כ"א "זכרון תרועה" (כג, כד), והרמב"ם למדו שם מן הכתוב "יום תרועה יהי לכם" שבפ' פינחס (כט, א).

(*) ובספר המצות שלפנינו באה אזהרה דעשיית מלאכה דיוהכ"פ לאחר שמע"צ (ל"ת שכט). וראה סהמ"צ הוצאת הר"ח העליר שם שבכמה העתקות דסהמ"צ בא יוהכ"פ לפני איסור מלאכה דסוכות.

(15) הל' קידוש החודש פ"א ה"ו.

(16) פרשתנו כג, ב.

(17) ומשמך, "ונאמר (בא יג, יו"ד) ושמרת את החוקה הזאת למועדה".

(18) במ"מ בהקדמתו הנ"ל: ונתאחרו אע"פ שעניינו כולל לקביעות כל המועדות לפי שאינו נוהג בכל מקום, וגם להיות הדברים הקודמים מסורים לכל אדם וקדוש החודש מסור לבי"ד מומחין בלבד, וראוי להקדים מה שעניינו מצוה או אזהרה לכל העדה למה שהוא ליחידים מהם.

אבל לכאורה ביאור זה מתאים בספר כמו טור ושלחן ערוך, שבו באו הדינים לפי סדר קיומם, וכן דבר המסור לכל אדם בא קודם. אבל בספר הרמב"ם שחלק אותם לפי סדר הענינים, הרי כשם שהוא בהסדר דגוף ההלכות, שמתחיל בידיעת יסודי

תמיד כגון קריאת שמע ותפלה ותפלין וברכת כהנים ומילה בכלל לפי שהוא אות בשרנו להזכיר תמיד בשעה שאין שם לא תפלין ולא ציצית כו", משא"כ בספר זמנים ש"אכלול בו כל המצות שהן בזמנים ידועים, כנ"ל.³⁰

וכיון שהרמב"ם עצמו מגדיר את ה' חילוק בין ספר זמנים לספר שלפניו בזה שהמצוות שבו אינן תמידיות – יפלא ביותר אמאי הקדים לספר זה את הכתוב המדגיש את התמידיות במצות – „נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה”²⁷.

[ודוחק לומר שהוא מפני סיום הכתוב „כי ששון לבי המה”, שימים טובים הם מועדים לשמחה²⁸, שהרי אין זה תוכן המצות שבספר זה, לפי מ"ש הרמב"ם עצמו כנ"ל, ופשיטא שאין זה שייך לה' מצוות דכל הספר כמו יוהכ"פ, שקלים ועוד].

וי"ל שבפסוק זה בא הרמב"ם להגדיר את מהותו של ספר זמנים, וזה מבאר גם את סדר ההלכות שבספר זה, כדלקמן.

ג. ביאור הדבר:

מצוות שחיובן הוא בזמן מסויים יש בהם שני ענינים: חלות המצוה על הזמן, שזמן זה יש בו מצוה זו, וחלות החיוב על האדם. וי"ל שבהתאם לב' ענינים אלו הם שני הסדרים הנ"ל: מצד החלות על

מצות סוכה ולולב²⁴. ומצות קידוש ה' חודש באה לפני המצות דכל המועדים²⁵, גם דשבת, וכמו בתושב"כ שהכתוב „מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש” בא גם לפני הציווי דשבת שב' פרשתנו²⁶.

ב. ויובן זה בהקדים ביאור דברי ה' כתוב שהקדים הרמב"ם לפני סדר זמנים – „נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה”²⁷.

וצריך להבין: פשוט הוא, שהכתובים שמקדים הרמב"ם לפני כל ספר מספרי היד, הרי הם כעין הקדמה ופתיחה ל- (תוכן) ההלכות שבספר²⁸. ולכאורה, תוכן פסוק זה (לא רק שאינו שייך להלכות שבספר זמנים, אלא) הוא ענין הפכי מתוכן הספר: ספר זמנים מכיל הוא „כל המצות שהן בזמנים ידועים”, והיינו מצות והלכות שחיובן אינו תמידי כי אם בזמנים מסוימים – שבת יוהכ"פ יו"ט שופר סוכה ולולב כו'; ואילו הפסוק „נחלתי עדותיך לעולם” מורה ומדגיש ענין התמידיות שבמצות, שהם נחלה ו- ירושה תמידית, היפך ההדגשה שבמצוות אלו שהן בזמנים ידועים.

ויתירה מזו: הרמב"ם עצמו מדגיש²⁹ שזהו החילוק בין המצות דספר אהבה להמצות שבספר זמנים, שבספר אהבה „אכלול בו כל המצות שהם תדירות ש- נצטוונו בהם כדי לאהוב המקום ולזכרו

(24) מ"ע קס"א-קסט.

(25) מ"ע קנ"ג.

(26) וראה פרש"י כג, ב. ד (ושניהם עכור שנה וקדוש החודש) הם בכלל ה' קדוה"ח ברמב"ם.

(27) תהלים קיט, קיא.

(28) ראה לק"ש ח"ת ע' 415 ואילך ע"ד הכתוב „שאלו שלום ירושלים” בהקדמה לספר עבודה (בריש ה' ביהב"ח).

(29) בהקדמתו לספר היד.

(30) ולהעיר שגם המצות שבספר מדע, שבו מבאר הרמב"ם „יסודי התורה” – אמונת ה' יחודו ית' אהבת ה' ויראתו, וכו' – כולם הם ענינים וחייבים תמידים שלא יופסק מעל האדם רגע א' כל ימי חייו, וכמ"ש החינוך באגרת שבריש ספרו, ועד"ו עוד כמה מצות שבספר המדע – ה' ת"ת ועוד.

(31) וגם שבת כמ"ש בספרי עה"פ (בהעלותך י, י') וביים שמחחכם, אבל לא הובא ברמב"ם.

(32) ועד"ו הימים שבהל' תעניות כמ"ש הרמב"ם בסוף ה' תעניות.

הזמן מתאים לסדר את החיובים לפי סדר הזמנים בשנה, ומצד חלות החיוב על הגברא הרי החיוב על הגברא הוא חיוב תמיד³³, ולכן סדר ההלכות הוא בהתאם לתוכנם (כפירוש הה"מ וכיו"ב).

וזהו ההפרש בין הסדר שבתושב"כ (ובמשנה) לסדרו של הרמב"ם:

בפרשת מועדות שבתורה מודגש ענין הזמנים – שישנם זמנים ידועים שהם חלוקים ומיוחדים משאר ימות השנה, וכתוצאה ממעלתם צריך האדם לקרוא

אותם מקראי קודש, ולקיים בהם ה' חיובים והמצות השייכים להם.

שכן ההקדמה לפרשת המועדות היא „מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדיי“, „אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם“ (ומדגיש קביעות זמנו של כל מועד – „בחדש הראשון בארבעה עשר לחודש בין הערביים פסח לה' ובחמשה עשר יום לחודש הזה חג המצות לה' גוי"א³⁴, וגו'), היינו שישנם ימים מיוחדים ה' נבדלים משאר הימים, „מועדי ה'“, וכ' מילא על האדם לקיים המצות בהם, איסור מלאכה וקיום מצות אכילת מצה וכו'.

אמנם דיני המועדות כפי שהם בספר הרמב"ם, בספר של הלכות וחיובי האדם – הרי עיקרם הוא ע"ד חיובי הגברא: שביתה בשבת, שביתה עשור, שביתה יו"ט, קיום המצות – הלכות חמץ ומצה, שופר סוכה ולולב, מבלי הדגשת היחוד של הזמן (יום כפור, חג הפסח וכיו"ב) הגורם להחיובים והאזהרות של הגברא.

ותירה מזו י"ל, שהגדרת החיוב על הגברא (בספר הלכות) הוא – שישנם חיובי גברא מסויימים³⁵: שביתה ממלאכה, שביתה מאכילת, קיום מצות מיוחדות³⁶ – והתורה קבעה זמנים מיוחדים שבהם צריך האדם לקיים מצות ואזהרות אלו (בפרועל)³⁷.

(34) כג, ה"ו.

(35) שלכן לא סידר הלכות קדוש החדש בראש ספר זמנים.

(36) וי"ל שזוהי הכוונה בדברי המדרש (ב"ר פצ"ב, ד. ושי"ג), „דשמר יוסף את השבת קודם שלא תינתן“, היינו כמו שהוא בפ"ע שהוא לפני וקודם שבאה בזמן. וראה לקו"ש ח"כ ע' 203 ואילך.

(37) להעיר משי"ע אדה"ז מהד"ת ס"א ס"ח „כי עת רצון שלמעלה ויחודים עליונים שבק"ש ותפלה

(33) שלכן כא"א מצווה ועומד לקיים כל מצוה ומצוה בזמנה, עיי' שיכין מבעוד מועד את כל הדרוש לקיום המצוה בזמן חיובה.

וראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ו – השק"ט אם מצות הנהוגות בזמנים מיוחדים כל עיקר החיוב שלהם הוא רק בשעת זמן המצוה או דחיבו בכל השנה. ועיי', שגם את"ל שהחיוב הוא רק בזמן המצוה, נראה פשוט דמי שאין לו אלא לולב אחד לפני סוכות ויודע שגם בסוכות לא יהי' לו רק לולב זה וישראל לפני סוכות אזי חשוב מה"ת מבטל עשה כיון שיודע שצ"י לא יוכל לקיים החיוב תורה בעת אשר יבוא עליו.

בצפצ"נ על הרמב"ם הל' שבועות פ"ה ה"ט: והנה באמת יש ג"מ בין מ"ע. שיש מ"ע שהחיוב חל עליו רק בזמנו אבל קודם לכן אין עליו חיוב כלל שיעשה המצוה בזמנו ויש שאף קודם לזה מחויב לראות כששיבוא הזמן יקיים המצוה (ע"ש מ"ש ליישב בדברי התוס' בקידושין (כט, א) דאמאי מילה לא הוי מ"ע שהז"ג דהא אינו נימול בלילה) . וס"ל לרבינו דגבי סוכה כיון שצריך שלא יהא מן העשוי והוה העשוי ג"כ מן ההכשר שפיר י"ל דיש עליו חיוב כל השנה שיהא לו סוכה בזמנה . . משא"כ נמצא דאין עליו חיוב כלל קודם הזמן שיאכל בזמנו. – אבל לכאורה מובן דמ"ש שאין עליו חיוב כלל קודם הזמן, היינו שאין עליו חיוב עשוי, אבל החיוב (דאכילת מצה בבילי פסח) אקראפתא דגברא הוא חיוב תמיד ג"כ קודם הפסח (וראה מנ"ח מ"ע ה. ועוד). ונתבאר בארוכה במק"א. וראה גם לקו"ש חל"ה ע' 65 ואילך ובהערות שם. ואכ"מ.

הגברא „לעולם“⁴⁰, באופן שאצל הגברא ישנו השעבוד של ענין השביתה באופן תמידי.

וזהו גם הדיק „נחלתי עדותיך לעו-לם“, ש„כמו נחלה הם לי . . . שאני מוחזק בהם כאדם המוחזק בנחלתו לעולם שלא אצא מהם שעה אחת שלא אחזיק בהם“⁴¹.

וזהו גם מה שממשיך „כי ששון לבי המה“: אם חיובי המועדות היו רק תוצאה מהזמן, הרי זה ענין שאינו תמידי, אבל להיות שהם „ששון לבי“ של ה-גברא, שהאדם מרגיש שמחה בלבו על זה שנצטווה בהם, הרי ענין זה הוא לא רק בעת קיומן בפועל אלא „נחלתי עדותיך לעולם“, כנל.

ה. ויש להוסיף בתוכן ענין כוונת ההלכות דהמצות דספר זמנים, ע"פ דיוק הלשון „עדותיך“, שבידוע שבת ויר"ט הן מצוות שבגדר „עדות“, ובלשון הרמב"ם (בסוף הל' שבת) „והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם“⁴² (ועד"ז) הוא בימים טובים „שכולם שבתות ה' הן“⁴³.

ויש לבאר דיוק לשון הרמב"ם „וה-שבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם“ – שזה שהאות דשבת היא לעו-לם אין זה ענין צדדי, אלא שזה מוכרח מצד עצם הדבר ששבת היא „אות“ ו-„עדות“, כי „עדות“ אמיתית הרי קביעת המציאות שעל ידה היא לעולם (שע"י העדות נקבע לעולם שכן היתה המצי-אות), וכן הוא ב„עדות“ ד„שבת“, שהאות

ולפיכך באו דיני המועדים לא לפי סדר הזמנים כ"א לפי סדרם בתוכן, ב-קיומו של הגברא, כפירוש הה"מ:

התחלתן היא בהאזהרות והאיסורים, הל' שבת והל' שביתת עשור ד, כל מלא-כה שחייבין על זדונה בשבת סקילה חייבין על זדונה בעשור כרת כו"ל³⁸, והל' שביתת יו"ט ד, שביתת³⁹ כולן (ד-ששת ימים³⁹: א' וז' של פסח א' וז' של סוכות, יום חג השבועות יום דר"ה) שזה שהן אסורין בכל מלאכת עבודה חוץ ממלאכה שהיא לצורך אכילה כו"ל. ולאח"ז מבאר את חיובי וקיומי המצות שבמועדים.

ד. וזהו מה שהקדים הרמב"ם בריש ספר זמנים את הכתוב „נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה“, כי בפסוק זה מוגדר ומודגש יסוד זה שבחובות זמניות:

כאשר מדובר אודות מצות שחיובן תמידי ותדיר, אין צורך לראיות מפסוקים שיש בהן ענין התמידיות:

אבל כאשר המדובר בספר זמנים – מצות שהן בזמנים קבועים וידועים כגון שבת ומועדות, ולא מצות שחיובן תמידי – מדגיש הרמב"ם, שלא תימא שכל כולן של חיובים אלה אינו אלא תוצאה מהזמנים, אלא גם הן חיובים תמידיים, „נחלתי עדותיך לעולם“, וכנל, שלפי הרמב"ם גדרם של המצות דזמנים אלה, הוא חיוב תמידי על הגברא, שהאזהרה דשביתת שבת ויר"ט ע"ד „משעבדת את

40 והיינו לא רק כפשוטו שמקיים מצות אלו לעולם – השבתות ויר"ט, דמא קמ"ל.

41 רד"ק לתהלים שם.

42 כנאמר (תשא לא, יו) „ביני ובין בניי אות היא לעולם גו"י.“

43 הל' שבת פכ"ט הי"ח.

וקדושת שבת ויר"ט הוא למעלה מגדר המקום והזמן רק שמאיר למטה לכל מקום ומקום וזמנו הראוי לו. וראה רד"ה תקעו תרס"א. ועוד.

38 הל' שביתת עשור פ"א הי"ב. וראה לעיל בפנים ס"א מהמגיד משנה.

39 הל' שביתת יו"ט פ"א ה"א.

ראוי לה⁴⁴. והרי חובת השמחה בעשיית המצות ובאהבת האל אינה שייכת להלכות סוכה ולולב ומדוע הכניסה הרמב"ם כאן? אלא שהכח לשמחה של מצוה ואהבת האל שצ"ל אצל האדם תמיד [שהרי צריך לאהוב את ה' תמיד⁴⁵], ולקיים מצותיו – דאני נבראתי לשמש את קוני⁴⁶]. נמשכת מהשמחה שמבאר שם הרמב"ם לפנ"ז⁴⁷ – „השמחה יתירה” שבחג הסוכות.

ומשמיענו הרמב"ם, שזהו לא רק דין בשמחה של מצוה, שהיא באה ונמשכת מהשמחה יתירה שבחג הסוכות, אלא (גם) לאידך, שהשמחה שישמח אדם ב- עשיית המצוה הוא דין בהל' סוכה ו- לולב, היינו פרט מתוכן הלכות אלו, כלומר: שלימות גדר השמחה דיו"ט, ובמיוחד שמחה יתירה דחג הסוכות, הרי היא כשהחג פועל ומשפיע באדם שמחה יתירה של מצוה תמיד כל הימים.

ו. ובעומק יותר יש לומר, שהגדר „לעולם” במצוות אלו הוא לא רק ב- קיום הגברא, שקיומן בזמן זה משפיע על מעשה האדם במשך כל השנה, אלא גם בנוגע לעצם החפצא דזמן⁴⁸.

שבזה מתורץ מדוע קרא הרמב"ם ספר זה בשם „ספר זמנים” ולא „ספר מועד(ים)”, דלכאורה מה טעם שינה מהשם מכמו שהוא במשנה, סדר מועד, ובפרט ד„מועד” מורה על זמן מיוחד – משא"כ „זמן” (זמנים) הוא דבר הקיים וישנו בעצם בהבריאה.

ויש לומר הביאור הזה:

(48) עיין בארוכה בהקדמת הה"מ הנ"ל.

(49) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ג.

(50) משנה ובריתא סוף קידושין. וראה רמב"ם

הל' דעות פ"ג ה"ג.

(51) פ"ח ה"ב.

בין ישראל להקב"ה שעי" השבת קיימת לא רק ביום השבת, אלא היא אות „לעור”⁴⁹, הקיימת באופן תמידי.

ונמצא, שהגדר ד„עולם” – תמידיות – שבמצוות אלו דספר זמנים, הוא לא רק מחמת חיוב הגברא, שהחיוב עליו הוא תמיד, כ"א גם מפני שתוכנם של מצוות אלו ישנו „לעולם”, ובפשטות – שפעולת המצוות בזמנים אלה פועלת גם על כל הזמן שבינתיים, שבת – בכל ששת ימי השבוע⁵⁰, יו"ט – על הזמן בין יו"ט ליו"ט⁵¹, שביתת עשור – על כל השנה כולה עד שביתת העשור הבאה.

ועד"ז הוא בפעולת קיום המצוות שב- זמנים ידועים: מצוות סיפור יצי"מ ושאר המצוות והפעולות שבהל' חמץ ומצה, ענינם ותוכנם הוא שיזכרו את יצי"מ במשך כל השנה כולה, וכמו שהוא כ- פשוט, שזכירת יצי"מ בכל יום, באה ונמשכת מזכירת יצי"מ בדיבור ובמעשה שבלייל פסח⁵². וכן במצוות שופר וסוכה ולולב, שמעשים אלה משפיעים ופועלים על כל השנה כולה.

ומודגש ביותר בדברי הרמב"ם בסוף הל' לולב, שמסיים ע"ד השמחה „שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן” שהיא „עבודה גדולה”. וכל המונע עצמו משמחה זו כו". דלכאורה: הרי „יותר ממה שהי' רבינו (הרמב"ם) חכם בדיני התורה כו' עוד איזן וחקר ותיקן בהפלגת סדורו בספרינו⁵³”, וכל הלכה שכתב בספרו כתבה במקומה ה-

(44) דישנה זכירת שבת בכל ששת ימי השבוע (רמב"ן יתרו כ, ח) שנמשכת מזכירת קדושת שבת – ראה לקריש חל"א ע' 103 ואילך.

(45) ראה לקריש ברכה צח, ב.

(46) ראה לקריש חכ"ב ע' 147 ובהנחמן שם.

(47) ל' הה"מ בהקדמתו שם כאשר מתחיל

לבאר ע"ד הסדר שבהל' שבת.

שימים אלו נבדלו משאר ימי השנה ב־קדושתם, כ"א הפעולה הנעשית בגוף ה־חפצא דזמן (שאינו מועד), והוא ע"י קיום המצות של הגברא⁵⁴.

וי"ל שזהו הפירוש (הפנימי) בהכתוב שמביא הרמב"ם, "נחלתי עדותיך לעולם", שע"י קיום המצות ד"עדותיך" באופן ד"נחלתי" הרי הוא פועל "לעולם", והיינו שמחדש ומוסיף בעצם גדר הזמן, כי זמן עצמו גדרו שינויים והתחלקות⁵⁵, והאדם בקיום המצות התלויות בזמנים אלו, אחשבי' להזמן⁵⁶, שפועל בו קיום ותמי־דיות⁵⁷.

(מישחות ערב חג השבועות תשד"מ, תשמ"ה)

(54) זהו שקיום המצות של הגברא פועל בעצם (ובכללות) חפצא דזמן (ואפילו יותר מקידוש החודש כ"י של כ"ד – ראה בארוכה לקו"ש שם) – י"ל שהוא מטעם הנ"ל (כפנים ס"ג ואילך) גופא, שחיובי גברא שבמצות הם באופן תמידי, לא רק בעת קיום המצות בפועל בזמנם (ועד שפועל ומשפיע בפעולת הגברא באופן תמידי, בין שבת לשבת, יו"ט ליו"ט וכיו"ב – כנ"ל ס"ה), ולכן ה"ז פועל גם בעצם החפצא דזמן, ככפנים.

(55) ראה לקו"ש שם ע' 62. וש"נ.

(56) להעיר ממשנית (לקו"ש ח"ח ע' 54. וש"נ. לקו"ש תגה"ש תנש"א ס"ג ואילך (וס' השיחות תנש"א ח"א ע' 452 ואילך)) במצות ספה"ע, דמנין של זמן מצד עצמו אינו מציאות, ורק כשהוא ע"פ ציווי התורה נעשה ל"מציאות", וע"ד מצותי' אחשבי' (ראה בכורות י, א. פרשי' ביצה כז, ב ד"ה חלה. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אסורו חשוב).

(57) להעיר מתניא פכ"ה, "ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד". וראה שם לעיל (לא, ב) ושל"ט ומושל עלי"י.

במצות שקיומן תלוי בזמן – י"ל ב' אופנים (ע"ד הנ"ל: א) שהזמן קיים ומובדל בפ"ע בתור יום מיוחד, שבת ויו"ט (ע"י קידוש כ"ד וכיו"ב) וזמן זה גורם להאדם הנמצא בזמן זה שיקיים המצוות שבו, ב) שהעיקר הוא חיוב ה־מצות של האדם, אלא שקיומן בפועל מותנה בזמן זה, ולאופן זה לכאורה אין להאדם והזמן קשר ישר.

וזהו שמשמיענו הרמב"ם בזה שסידר ההלכות לא לפי סדר זמנם הקבוע בסדר השנה (ככתושב"כ), וכתב בעיקר צד החיוב גברא שבוה, ולאידך קורא את הספר בשם "ספר זמנים" (גם לא "ספר מועד") – להדגיש, דאע"פ שבי־עיקרם הם חיובים על הגברא, מ"מ גדלה מעלת קיום המצות של הגברא, שפועל בזמן, ועוד יותר – שפועל בעצם החפצא של הזמן, והיינו שלא זו בלבד שמקיים מצות בזמן שכבר מובדל משאר הזמנים – ימי מועד, אלא שפועל בעצם החפצא דהזמן⁵², גם בהזמן שאינו קדוש בקדושת שבת ויו"ט.

ומודגש ביותר בזה שלא הקדים הרמב"ם ה' קדוש החודש לפני כל המצות התלויות בזמנים ידועים, וביחד עם זה קוראו ספר זמנים, להשמיענו דעיקר החידוש בספר זמנים הוא לא (רק) זה שב"ד מקדשים חדשים ומעברים שנים, שנתקדש יום ר"ח וימי היו"ט⁵³,

(52) ראה בארוכה לקו"ש חכ"י ע' 63 ואילך – בביאור הטעם שקדוש החודש הוי מצוה ראשונה שנוצטו בה ישראל. ע"ש בארוכה.

(53) ראה רמב"ם ה' קדוש החודש ספ"ה. שם ה"ז. סהמ"צ מ"ע קנג.

אמור ב

„שהותר מכללו אצל הדיוט“, „נגרע“ כחו של איסור מאחר שלקח היתר ב־קצת, לגבי שלא יהי חמור האיסור כמו מתחלה הלכך גם לגבוה אם הביא כשר.“

(ב) איסור חדש לגבוה (הניתר ע"י שתי הלחם) הוא איסור בפני עצמו (ואינו בכלל איסור חדש של הדיוט): ואיסור זה (לגבוה) הוא רק לכתחילה ואינו ל־עכיבא — כי גבי קדשים ישנו כללי דבעינן „שנה עליו הכתוב לעכב“, וכאן גבי שתי הלחם לא מצינו ששנה עליו הכתוב.

[אלא ש„קודם לעומר“ שאסור להדיוט, נפסל גם לגבוה (אפילו בדיעבד) — „משום דבעינן ממשקה ישראל“¹⁰ (היינו מן המותר לישראל), ומכיון ש„קודם ל־עומר“ אסור להדיוט, ה"ה פסול גם ל־מזבח¹¹].

שם). — ובטהרת הקודש שם מפרש להיפך, דזוהי סברת ר"ט (דאין טעם לחלק בין קודם לעומר וקודם לשתה"ל, ד„אין כאן רק איסור חדש ומאחר שלגבוה נמשך זמן איסור החדש עד לשת הלחם איכ מנ"ל שהקיל האיסור אחר העומר“.

(7) ל' ריב"נ מנחות שם.

(8) ל' הרשב"א שם.

(9) פסחים סא, א' וש"נ. וראה תוד"ה אימא זכחים ד, ב. לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ה.

(10) ראה תוס' מנחות שם ד"ה לא. ועוד. — וברמב"ם (הל' איסורי מזבח פ"ה ה"ט) משמע שהוא מטעם מצוה הבאה בעבירה (וראה פיה"מ מנחות שם). וראה אנציקלופדי תלמודית ערך חדש (ע' תרל. וש"נ). העמק שאלה לשאלות שאלתא מז סק"א. ועוד. וראה שפת אמת שם. ואכ"מ.

(11) כ"ה בטהרת הקודש מנחות שם (ועוד). —

א. תנן: העומר הי' מתיר במדינה (לאכול החדש בכל המקומות) ושתי הלחם במקדש (שקודם שתי הלחם אין מביאין מנחה מתבואה חדשה). אין מביאין מנחות כו' קודם לעומר אם הביא פסול, קודם לשתי הלחם לא יביא אם הביא כשר.

בטעם החילוק בין העומר ושתי הלחם — ד„קודם לעומר אם הביא פסול“, ואילו „קודם לשתי הלחם“. אם הביא כשר³ — מצינו (במפרשים) כמה סברות, התלויות בגדר ההיתר שע"י הקרבת שתי הלחם (ואיסור הבאת מנחה מתבואה חדשה קודם שתי הלחם) — שיש לבאר בשלשה אופנים:

א) איסור חדש במקדש לפני שתי הלחם הוא אותו איסור חדש עצמו של קודם העומר, אלא שלפני העומר הי' אסור בין לאדם ובין למזבח, ואחרי העומר הותר לאדם ונשאר עדיין באיסורו למזבח.

ולסברא זו, מה ש„קודם לשתי הלחם“. אם הביא כשר, הוא מפני דמאחר

(1) מנחות סח, ב.

(2) רע"ב (ועוד) שם (פ"י מ"ז).

(3) כקשיית ר' טרפון בגמ' מנחות שם.

(4) שני אופנים הראשונים — ראה ח"י (המיוחסים ל)הרשב"א באסיפת זקנים מנחות שם, טהרת הקודש מנחות שם (וראה הערה 6 והערה 11). אופן הג' — ראה שפת אמת מנחות שם. וראה בארוכה צפ"ע להל' נדרים (ח, ד) ולהל' מתנות עניים (לה, ג ואילך). וראה שיחת ר"ב תמוז תשכ"ד.

(5) בפרש"י משפטים כג, טז: ששתי הלחם כו' הי' מחירין החדש כו' למקדש.

(6) כ"ה ברשב"א שם (שווהו סברת ריב"נ בגמ')